

Te kratke črtice naj nam podajo glavne in najbolj značilne poteze na sliki izobraženosti naših slovanskih pradedov za onih dôb, ko še niso bili razcepljeni v rode in rodiče, katero moramo stavljati pred začetek zgodovine posamesnih slovanskih narodov in katero tedaj smemo predzgodovinsko dobo in omiko v nji predzgodovinsko imenovati.

Sporočilo

o VIII. odborovi seji slovenske Matice

3. oktobra 1867.

Osmo sejo, v kateri so bili vpričo izmed ljubljanskih odbornikov gospodje: L. Jeran, A. Lésar, J. Marn, dr. J. Pogačar, A. Praprotnik, J. Šolar, J. Vavrú, J. Vilhar in dr. J. Zupanec, in izmed vnanjih g. dr. J. Ulaga, je po prijaznem pozdravu pričel drugi predsednikov namestnik, prečastiti g. A. Kos, ter nasvetuje, da se zapisnika 7. odborove seje in 3. občnega zbora obče znana po „Novicah“, potrdita in podpišeta.

Na to bere gosp. tajnik A. Lésar poročilo o računu, ki je bil podan 3. občnemu zboru, ki se tako-le glasi:

„Rešenje računa, ktereга je gosp. dr. Jernej Zupanec, c. kr. biležnik kot blagajnik „slovenske Matice“ v novčnem gospodarstvu za 3. leto, to je, od 1. julija 1866. leta do 1. julija 1867. leta položil. Ta račun s prilogami je izvoljeni (podpisani) odsek natančno pregledal in presodil, ter ga brez vseh pomanjkljivosti kot popolnoma v redu potrdil.

Izkazani imetek tega računa, to je ostala	
gotovina	1.745 gold. 53 ⁵ / ₁₀ kr.
obligacije	25.790 „ — „
in vrednost sobne oprave	230 „ — „
skupaj	27.765 gold. 53 ⁵ / ₁₀ kr.

je kot premoženje slovenske Matice v prihodnji račun vzeti.

Čez ta račun se gospodu dr. Zupanec-u dá to računsko odpravilo.“

Po tem poročila o važnejših stvaréh in o volitvi novih odbornikov:

O sedmi odborovi seji bila je Matičini naši knjigi, to je, tisti, v katero se udje vpisujejo po redu, v katerem pristopijo, zadnja številka 1251, a danes beremo številko 1278, iz česar je razvideti, da nam je prirastlo 27 udov, med kterimi sta dva ustanovnika.

Po naročilu slavnega predsedništva poslale so se vse v odborovem imenu knjige, ktere je Matica dozdej izdala, po enem iztisu blagorodnemu gosp. c. k. dežel-nemu predsedniku S. Conradu pl. Eibesfeldskemu. Svest sem si, da slavni odbor danes odobri to ravnanje. — (Odbor pritrdi.) Gosp. c. kr. predsednik se odboru za ta dar zahvaljuje v pismu, ki se od besede do besede glasi tako-le: „Slavni odbor! Z veseljem sem sprejel knjige, ktere je slavni odbor dne 19. tek. mes. mi izročil. Naj sprejme slavni odbor za dokaz prijaznega obzira izraz posebne moje zahvale in naj bode tudi prepričan, da prizadevanje Matice, izdanjem izvrstnih knjig potrebam občnim koristi, se bo tudi od moje strani vsikdar ko zaslužno na znanje vzelo.“

Jugoslavenska akademija v Zagrebu poslala je Matiči 20 eksemplarov „Napotka za opisivanje pravnih običaja“, da ih razšalje svojim članovom, eda bi se više njih našlo, koji bi odgovorili na pitanje stavljena v tom napotku.“ Šest iztisov se je že razposlalo, naj slavni odbor danes določi, komu naj se razdeli še ostalih štirinajst. — Razdelé se med pričujoče odbornike.

Gosp. Aleks. Hudec je Matiči izročil mnogo knjig; g. Prem. Otokar Šenk, tukajšnji lekar, jej podaril 10

zvezkov „kronologične zgodovine česke.“ Naj ima sl. odbor danes izreče svoje prisrčno zahvalo. — Odbor se srčno zahvali obema gosp. darivcema.

Gg. presojevalci „Žepičeve latinske čitanke“ in „P. Ladislavove latinske slovnice“ niso še izročili svoje sodbe. To mi daje priliko spregovoriti tudi o odseku, kateri je bil v 7. seji 4. julija t. l. izvoljen, da a) sestavi imenik knjig, ktere Matica želi izdati, b) nakaže pot, po kterem si ona najhitrejšje priskrbi primernih rokopisov. Ta odbor se ni še lotil svojega posla, ker še niste spolnjeni pogoji, kateri morate prej rešeni biti, in ti ste: da si Matica pridobi a) poezije V. Vodnikove in b) J. Vesela Koseskega. — Ozir prve te pogoje morem sl. odboru naznaniti, da kmalu svojo moč dobí sodnjiski razsodek, da ima Matica pravico do Wagnerjeve zastave, med katero je tudi Vodnikovih poezij rokopis. Ozir druge pogoje pa omenjam, da J. Koseski ni sicer Matiči odgovoril na njeno pismo od 10. julija t. l., vendar pa je svoje dovoljenje skoro že dal gosp. dr. J. Bleiweisu. — Po vsem tem zdí se mi treba, da sl. odbor že danes slovenske pisatelje pozove na spisovanje ali samostojnih slovstvenih del, ali podučnih krajsih ali daljših sestavkov za prihodnji Matičini letopis. — Naj pri tem predlogu storim še drugi nasvet, ki sicer sega v opravilo blagajnikovo. V računu za preteklo leto smo brali, da je mnogo doneskov zaostalo za 1866. in 1867. leto, da še za 1865. leto. Mene dosesdanja skušnja učí, da so temu zaostajanju zlasti trije vzroki: pozabljivost, neprilika pošiljanja in napačna misel o matičinem letu za plačevanje doneskov. Vsem trem vzrokom naj slavni odbor v okom pride: s prošnjo do gg. poverjenikov, naj bi vsi rabili vpisovalne polje, ktere jim odbor pošilja začetek vsakega leta; — z oznanimom, da posamnim udom najbolj kaže doneske pošiljati po tako imenovanih poštnih nakaznicah (Post-Anweisung), ki si jih lahko ogledajo in dobé pri vsaki pošti — in z razjasnilom, da se plačevanje Matičinih doneskov, ki se po Matičinih pravilih 5. §. odrajujejo vsaj prvo polovico leta, ravná po solnčnem letu, to je od januarja do januarja.

Kakor zapisnik o 3. občnem zboru kaže, dovršilo se je številjenje glasov o novoizvoljenih odbornikih že v zboru samem. Ker pa so se dogodile nektere premembe, zato je pod št. 3. dnevnega reda postavljeno: „poročilo o volitvi novih odbornikov.“ Izmed ljubljanskih novoizvoljenih odbornikov odpovedal se je odborništvu g. dr. J. Poklukar; izmed vnanjih pa je umrl odbornik g. P. Hicinger. Zarad tega sta bila v odbor poklicana uda, ki sta za onima dobila največ glasov, namreč g. Luka Jeran namesti g. dr. Poklukarja, in g. Drag. Šavperl namesto g. P. Hicingerja, ki je bil izvoljen 1866. leta.

Naposled imam še omeniti treh želj, ki so bile slavnemu odboru na prevdarjanje izrečene pri 3. občnem zboru, in sicer:

a) „naj Matica ne kupuje zmiraj istih obligacij, ampak naj si pridobi kaj zastavnih pisem narodne banke na Dunaji, ker so ta pisma zanesljiva, najbolj gotova, in ker je boljše za Matico, da ima svoje premoženje v raznovrstnih pismih;

b) naj Matica kterikrat za 200 do 300 gold. srečo poskusi pri kakih loterijskih dolžnih pismih; in

c) naj se v prihodnje kupujejo ne le zastavna pisma narodne banke, ampak naj se nektere dosesdanjih obligacij va-nje spremenijo.“

Gosp. blagajnik je prošén, naj sl. odboru oziraje se na omenjene tri želje storí svoje nasvete.“

V sporočilu nasvetuje koj gosp. tajnik Lésar, naj se odbor obrne do slovenskih pisateljev, ter jih povabi, da mu pošljejo za prihodnji Matičin letopis pri-

mernih spisov. Ali g. J. Marn omeni, da to more prevzeti odsek, ki je bil voljen v 7. odborovi seji. Naj si izvoli dr. Bleiweisa za načelnika, kateri naj zbere dotične odbornike, da se posvetujejo o knjigah in razglasijo spodobno povabilo do slovenskih pisateljev. Vprična gospoda pritrđita in odbor odobri ta nasvèt.

Razun tega popraša g. tajnik, kaj je storiti z družniki, ki so Matici na dolg, in ali bi ne bilo tudi dobro, da pošiljajo tisti, katerim kaže, po tako zvanih poštnih nakaznicah svoje doneske kar Matici. Po razgovoru, ki se vname zastran te reči, obvelja nasvèt g. dr. Zupanca, da se opomnijo dolžniki sploh po „Novicah“, in o bližnji priliki po imenu naznanijo gospodom poverjenikom s časom vred, odkler so že na dolg, in da poverjeniki redoma razpošiljajo Maticine knjige, kar se, kakor se čuje, povsod ne spolnuje in utegne tudi vzrok biti, da nekteri zastajajo s plačilom.

Na želje, ki jih je izrekel občni zbor zastran Maticinega premoženja, se po razgovoru, ktereга so se vdeleževali gg. dr. Zupanec, prof. Šolar in J. Vilhar, sprejame nasvèt g. Vilharja, da se deva denar, kar ga dobiva Matica sedaj in ki ga ni tolikanj, v domačo hranilnico ljubljansko, in da se vsaj do prihodnjega leta ne spreminja nič.

Na vrsto pride volitev gg. predsednikov in opravljalnikov, in dr. J. Ulaga nasvetuje, da odbor si voli soglasno dosedanje gospode, ki naj blagovolijo vladati Matico še vprihodnje; le namesti g. dr. A. Vojska naj se voli novi g. prof. Šolar za pregledovalca društvenih računov, kar ves odbor stori. Z njimi se vjemajo dopisi nekterih vnanjih ali nevpričnih odbornikov. Tedaj so voljeni prvosednik g. dr. L. Toman, namestnika a) g. dr. L. Vončina in b) g. A. Kos, blagajnik g. dr. Zupanec, pregledovalec društvenih računov g. prof. J. Šolar, in ključarja g. J. Vilhar in g. prof. J. Marn.

Pri razgovoru o tajnikovi nagradi nasvetuje g. dr. Zupanec, naj se pokloni neutrudnemu tajniku prof. Lésarju za obilna opravila za preteklo leto 120 gold., in g. dr. J. Pogačar nasvetuje, naj odbor hvalo dá gospodom, ki so tako dobro opravljali doslej tajništvo, in naj jih poprosi, da opravljajo ta pôsel še vprihodnje, kar odbor s pohvalo stori po tem, ko naznanita tudi gg. knjižničar prof. Vavrù in zapisnikar prof. Marn, da hočeta s prof. Lésarjem vred še prihodnje leto delati Matici na korist.

Gosp. prof. A. Klodiču, kateri ponuja „grško slovnico“ v slovenskem jeziku, da jo hoče spisati, ako jo sprejame Matica, sklene odbor, naj se odgovori, da hvalno pripozná njegovo prizadevanje, da pa sedaj še ne vidi potrebe takega spisa, in dokler dotičnega rokopisa nima, ničesar obetati ne more.

Gosp. B. Raiču se ima po odborovem sklepu odgovoriti, naj blagovoli prejeti denar obrniti po svoji previdnosti.

Izmed posamesnih odbornikov nasvetuje gospod dr. J. Ulaga:

1. Naj slavni odbor sam nekoliko pravic, ki so po M. prav. do sedaj njemu pripadale, velikemu zboru odstopi in dotične tukaj nasvetovane preuredbe za razpravo v prihodnjem velikem zboru ob času Mat. udom razglasi, in sicer:

a) Kar §. 16. odboru prepušča, naj se prizná velikemu zboru, tako da bi se pravicam dostajočim velikemu zboru dodalo pod §. 12. e): „da za častne ude izvoli take osebe, ki so se posebno uslužile ali za društvo ali pa za slov. slovstvo;

f) da družbo dene v obrambo kakega slavnega pokrovitelja.

b) Da se pod oddelek „veliki zbor“ vzame kot

§. 14. „Veliki zbor odločuje, koliko bode po velikosti društvenih dohodkov smelo biti stroškov; koliko blagajnik dobode za svoj trud; koliko bode tajniku ali pa njegovim pomočnikom dajati plače.“

c) Vsled tega bi se pa §. 19., ki govori v odborovih pravicah, tako-le preuredil: „Po tem, kar je občni zbor zastran porabe društvenih dohodkov za vsako prihodnje leto sklenil, določuje odbor, koliko se za rokopolis dá vsakemu pisatelju posebej. Odbor izvoli tudi tajnika poleg drugih potrebnih pomočnikov. Odbor nima pravice, da bi se lotil Maticine glavine, ali da bi se na-njo zadolžil.“

2. Gledé na to, da se je v 3. velikem zboru 7. avgusta 1867 število odbornikov v Ljubljani bivajočih pomnožilo za dva; vnanjih število pa ravno za toliko zmanjšalo: nasvetujem, da se §. 14 ali po preurejenih pravilih §. 15. tako-le glasi: „Vsako leto jih stopi iz odbora tistih, ki v Ljubljani prebivajo, po šest, vnanjih pa po štiri.“

Da se, kolikor mogoče, véliki zbor Maticin oživi, nasvetujem:

Naj slavni odbor že danes blagovoli odločiti, da bode njegova skrb, vljudno povabiti ktereга Maticinih udov, da za véliki zbor kratko razpravo o kakem mikavnem predmetu pripravi in v prihodnjem zboru njo predbere.

Razprava bi bila potem primerno gradivo za Maticin letnik.

Naj bi se pa tudi razglasilo, da je dopuščeno vsakemu, ki je sposoben zato, o kakovem koli predmetu na velikem zboru čitati ali govoriti, samo da predmet 14 dni pred vélikim zborom odboru naznani, kateri bo temu pritrđil ali ne, kakor bo kazalo.

Odbor soglasno pripozná, kako dobra in potrebna sta ta nasveta, toda sklene, naj se za prihodnjo odborovo sejo deneta na dnevni red, da se do dobrega more prevdariti in v isti seji obravnati ta reč. —

Še le po seji je odboru v roke prišel nasvèt gosp. odbornika dr. Št. Kočevarja. Ta nasvèt pride sicer za 9. sejo na dnevni red, vendar ga že danes naznanjamo svetu. Glasi se tako-le:

Matica ima namen, narodno omiko pospešiti, in izdajala je dozdej razun koledarja z letopisom znanstvene knjige, zgodovinska, zemljepisna, prirodopisna, to je, samo podučna dela. To je dobro za naše slovstvo, in potrebno za šole, ko nam nikdo drug za šolske knjige ne skrbi. Ali s samimi znanstvenimi knjigami bode splošna omika počasi napredovala. Taiste so le za izobražene ljudi, ki so srednje šole izvršili. Ti jih razumejo, kateri pa se predmetov srednjih šol niso učili, jih ne razumejo pa tudi ne čitajo. Na primer rudninoslovje, ki ga je letos Matica izdala, je primerno za šole, ali mnogo naših društvenikov ga ne čita, in narod sploh ne bode maral za taisto, kar je naravno, saj tudi drugi narodi sploh takih knjig ne čitajo. Ako hočemo, da bode narod čital, treba je, ne samo podučne, temuč tudi zabavne knjige izdavat. V obseg tistih bi spadale povesti, novele, posebno potopisne novele in romani.

Za izgled bi nam morali nemški pisalci služiti, iz katerih bi se znalo prestavljati, kar je narodu primerno, in kar moralnosti ni zoperno.

S takimi knjigami bomo mnogim društvenikom Matice zadostili, kajti bojo za svoje doneske saj nekaj čitat dobili. Tiste so za narod potrebne, in ž njimi bode Matica svoj namen dosegla.

Toraj nasvetujem, da bi se pri odločbi knjig, ktere bi Matica izdavat imela, v prihodnje na zabavne knjige ozir jemal, ali na tanko rekoč, da bi se vsako leto razun podučnih del saj ena zabavna knjiga izdala, v ktereji bi se prijetne povesti, novele ali romani nahajali.